

TÜRKİYEDE DİN EĞİTİM ÖRGÜTLERİNİN İLLERE GÖRE DAĞILIMI

Asis. Ahmet N. YÜCEKÖK

GİRİŞ

«Son yirmi yılda din adamı yetiştirmek üzere 69 İmam Hatip Okulu, 4 yüksek İslâm Enstitüsü, I İlâhiyat Fakültesi ve sayısı 50 bini aşan (resmî ve gizli) Kuran Kursu açılmıştır. Bunlardan yetişenler, aydın din adamı ihtiyacını savunanları haklı çıkaracak bir gelişme sağlamamış, insiyatif hep, 50 yıl öncesine dönerek toplumu din adına kontrol etmek isteyenlerin elinde kalmıştır.»¹

Dinsel örgütlerin ve eğilimin Türkiye'de giderek yoğunlaşmasının nedeni böyle bir varsayımla nitelenebilir. Özellikle 1951 yılından sonra sayılarını hızla arttıran din eğitimi örgütlerinin böyle bir gayeye hizmet ettiği şüphe götürmez. Ama bu artışı ve etkenliği yalnızca toplumu din adına kontrol etmekte çıkarları olanların sağladığını söylemek yanıltıcı olacaktır. Dinsel akımlar tutucu ideolojilerden çıkar sağlayacak olanların eseri olduğu gibi sosyo-ekonomik koşulların doğal bir üst yapısı olarak da belirebilir. Yani din yalnızca egemen sınıfların baskı ve uyuşturma aracı değil, ezilen ve yıpranan sınıfların da savunma aracı olarak oluşabilir. Ayrıca dinsel akımların nitelik ve niceliğinin de o toplumun kültür yapısı içinde yer alan değerlerle yakından ilişkisi bulunabilir.

Bu kısa araştırmanın dinsel akımların sosyo-ekonomik tabanını açıklayabilecek yetenekte olmadığı açıktır. Biz burada yalnızca Din Eğitim Örgütlerinin Türkiye'deki dağılımının ve hangi dernekler tarafından desteklendiğinin ampirik bulgularını vermekle yetineceğiz.

(1) Prof. Fehmi Yavuz, *Din Eğitimi ve Toplumumuz*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1969, S. 148.

DİN EĞİTİM ÖRGÜTLERİNİN NİTELİKLERİ

Burada açıklanacak olan Din Eğitim Örgütleri açık ve izinli olanlardır. Gizli Kuran Kurslarının yerleri ve sayısı kesin olarak bilinmemektedir Ancak sayılarının 40.000 civarında olduğu rivayet edilmektedir. Kuran Kurslarını gizli olmaya iten nedenleri iki ana maddede toplamak mümkün olabilir.

a) Daha önemli olan bu neden şudur : Çağdışı ve hurafelerle dolu, laikliğe aykırı bir eğitimi açık olarak yapmanın zorluğu karşısında gizli yapmak zorunluluğu ve bu haliyle din eğitimini laik denetimden uzak tutmak.

b) Fahri Kuran Kurslarını izinli olarak açmadaki kırtasiye ve izin zorlukları. Bunu daha iyi belirtebilmek için Kuran Kursları talimatında Kuran Kurslarının açılabilme koşullarına kısaca değinmede yarar vardır :

«1 — Riyasetçe açılmasına müsaade edilen Kur'an Öğretim Kurslarında Cami hizmetinde çalışanlarla en az ilk tahsilini bitirmiş veya ilk tahsil çağını geçirmiş ve ilk okulla ilgisi bulunmayanlar arasında arzu edenlere Kur'anı Kerim öğretilir.

2 — Bir mahalde Kur'an Öğretim kursu açılmasına lüzum görülürse Müftülük ifadeli ve mahallin en büyük mülkiye âmirinin imzasını taşıyan bir tezkere ile keyfiyet Diyanet İşleri Reisliğine bildirilir.

Bu yazıda :

a) En az yirmi öğrenciyi alabilecek genişlikte (daireden bir güne kira bedeli istememek kaydıyla) sıhhî şartları haiz kurs için yer temin edildiğinin,

b) Kurs için lüzumlu sıra ve tedris malzemesinin temin edilmiş olduğunun veya tedarik edileceğinin belirtilmesi,

c) Kur'an öğreticiliğe istekli bulunanlardan 3 üncü maddede yazılı şartları haiz ve 4 üncü maddede yazılı olduğu şekilde yapılan imtihanda ehliyeti sabit olan zatın, gerekli belgeleri eklemek suretiyle inhası yapılır.

3 — Kur'an Öğreticiliğine tâyin edileceklerin;

En az ilk okul mezunu olmaları ve Hayrat Hademesi tüzüğü'nün 2 inci maddesinde yazılı şartları haiz bulunmaları lâzımdır.

4 — Kür'an öğreticiliğine inha olunacakların imtihanları, Hayrat Hademesi tüzüğü'nün İmam - Hatip tâyinine dair olan hükümleri dairesinde yapılır. Mahallin en büyük mülkiye âmiri, lüzum gördüğü takdirde imtihan komisyonuna, Maarif müdür ve memurunu iştirâk ettirebilir.»²

Bu kısa açıklamadan sonra, makaleyi meydana getiren 4 genel tabloya geçilmeden önce bu tabloları meydana getiren unsurlar hakkında da kısaca bilgi vermek yararlı olabilir. Her yıl açılan Fahri Kuran Kurslarının ilkere dağılımını gösteren tablolarda, yukarıda sözünü ettiğimiz, «Kuran Öğretim Kursları Özel Talimatı»nın şartlarına uygun şekilde kurulmuş Kuran Kursları gösterilmektedir. Köy ve mahalle düzeyine kadar inerek eğitim yapan bu kuruluşların eğitim yönünden çok etkin olmalarından başka halkın inanç ve değerlerini gösterme, sosyal katılma niteliği hakkında bize bilgi verme yönünden de önemleri büyüktür.

Fahri Kuran Kurslarının arsa, bina, lojman masrafları gibi parasal ihtiyaçlarının halk tarafından karşılanmasına rağmen bu örgütlerin her yıl önemli oranlarda artması anlamlı karşılanmalıdır. Toplumsal hayatta bir çok mahrumiyetler çeken ve millî gelirin düşük bir yüzdesini alan büyük halk kitlelerinin böyle bir örgütü yaşatmak için buldukları bağışlar din eğitime verdikleri önemi ve değeri açıkça göstermektedir. Hele en az yirmi kişiyi besleyecek, okutacak ve çoğu zaman yatacak yer temini edecek Kuran Kurslarının çoğunlukta olması halkın bu işe verdiği önemi daha da iyi belirtir.

Sayıları gün geçtikçe artan Kuran Kursları en büyük gelişmeyi tablolardan da göreceğimiz gibi A.P. nin iktidarda tek başına bulunduğu ilk yılında geçirmiştir. Kuşkusuz bu bir rastlantı değildir.

Bu oluşumun nedenine varabilmek için iki genel varsayım önerilebilir.

1 — Üretim ilişkilerine egemen olan sınıfların iktidarı olarak niteliyebileceğimiz A.P. iktidarı siyasal başarısını sağlamak için din'e taviz vermiş ve popüler hükümet olmayı halkın bu alandaki değer yargılarına hizmet ederek sağlamıştır. Ayrıca toplumdaki sı-

(2) T.C. Diyanet İşleri Reisliği, Kuran Öğretim Kursları Özel Talimatı, Alkan Matbaası, Ankara 1959 S. 2-3.

nıflar arasındaki sosyo-ekonomik dengesizliği de bu yoldan mistik bir şekilde uyutma yoluna gitmiştir.

2 — Bireyci bir felsefenin hâkim olduğu A.P. idaresi altında toplumda kişisel teşebbüslerin hız kazanacağına şüphe yoktur. Teşebbüslerin de en değerli ve geçerli şeylere yöneleceği açıktır. Din toplumumuzda sosyo-ekonomik nedenlerle değerli ve geçerli bir şey olduğundan liberal bir ortamda hızla gelişmemesi için hiç bir sebep yoktur.

Bu arada gene «Her Yıl açılan Fahri Kuran Kurslarının İllere Dağılımı» tablosunda 1951-1968 yılları arasında 698 tane Kuran Kursunun kapanmış olduğunu görüyoruz. Hemen ilâve etmek gerekir ki bu kapanışların ancak % 1 kadarı ilgisizlikten ve talebe bula-mama nedeniyle kapanmıştır. Oldukça büyük bir toplam tutan kapanan Kuran Kurslarının çok büyük bir çoğunluğu (% 64) kurs hocasının görevden ayrılma nedeniyle meydana gelmektedir. Görevden ayrılma ise % 100'e varan bir oranla askere gitme nedeniyle gerçekleşmektedir. İmam Hatip Okullarını ve Resmî Kuran Kurslarını askerlik çağlarından önce tamamlayan genç kuran hocaları bir ya da iki yıl sonra askere çağrılmada, kuran kursuda bu şekilde yeni bir tayin yapılana kadar kapanmaktadır.

Kapanma nedenlerinden geriye kalan ikisi ise ölüm (hocanın) % 16 ve Valilik emriyle kapanış % 19 dur.

İkinci tablo olan «İmam Hatip Okullarının İllere Dağılımı ve Yardımcı Dernekler» de belirtilen yardımcı ve kurucu derneklerin görevlerini açıklama yararlı olabilir. Bu dernekler aşağıda sıralanan görevlerden bazen bir kaçını bazen de tümünü yapmaktadırlar.

a) Milli Eğitim Bakanlığı, Diyanet İşleri ve türlü siyasî ve idarî kademelerle temas ve İmam Hatip Okulunun kuruluşu için gerekli izni ve yardımı sağlama.

b) Halk arasında bu işi gerçekleştirecek malî gücü sağlamak için bağış kampanyasına girişme.

c) Halk arasında böyle bir teşebbüsün gerekli olduğu inancını yayma ve bunu önemli bir mahalli sorun haline getirme.

d) İmam Hatip Okulu için arsa temin etme.

e) Okul kurulduktan sonra yakacak, yiyecek, elektrik, su, ve hoca maaşları gibi giderleri üstelenmek.

f) Okulu daha etkin bir hale getirebilmek için genişletme ve geliştirme çabalarına girişmek.

Bu tablonun bir anlamda devamı sayılabilecek «Okulu bulunmayan Müteşebbis İmam Hatip Okulu Derneklerinin İlçelere Dağılımı» tablosunda ki yardımcı dernekler de aynı işleri görmektedirler. Fakat bu tabloda artık İmam Hatip Okullarının kuruluş yerlerinin ilçe düzeyine indiğı görülmektedir. Bu da bize bu alandaki gelişmeyi açıkça gösteren bir örnektir. 1968 deki 92 müteşebbis dernek gayelerini gerçekleştirdikleri takdirde yakın bir zamanda Türkiye'de en azından 161 tane İmam Hatip Okulu olacaktır. Ancak bu statik bir tahmindir. Bu süre içerisinde yeni müteşebbis derneklerinde kurulacağını varsayarsak İmam Hatip Okulları sayısı çok daha kabarık bir rakkama ulaşacaktır.

Son tablo olan «1968 Yılında Din Eğitim Örgütlerinin İllere Dağılımı» tablosunda din eğitim örgütlerinin her ile düşen sayıları ve yıllık toplamları verilmektedir. 1968 yılında toplamları 3573 olan din eğitim örgütlerinin (açık olarak bilinenler) önümüzdeki yıllarda da giderek artacağı tablolardaki gelişme çizgisinden açıkça belli olmaktadır.

Her yıl Açılan Fahri Kuran Kurslarının İllere Dağılımı (*)
İ L L E R

Yıllar	ADANA	ADİYAMAN	AFYON	AGRI	AMASYA	ANKARA	ANTALYA	ARTVIN	AYDIN	BALIKESİR	BİLECİK	BİNGÖL	BİTLİS	BOLU	BURDUR	BURSA	ÇANAKKALE	ÇANKIRI	CORUM
1951	1	1	15	—	—	10	7	1	2	18	1	—	1	1	7	12	16	—	1
1952	1	—	—	—	—	1	2	—	8	1	1	—	—	1	1	13	8	—	—
1953	—	—	8	—	3	8	2	—	6	8	—	—	—	—	3	14	10	1	—
1954	—	—	—	—	—	4	—	1	1	1	—	—	—	—	2	7	6	—	2
1955	—	—	3	1	2	11	1	2	1	10	3	—	—	1	3	11	3	—	1
1956	2	—	7	—	1	3	2	1	4	6	3	—	—	1	3	11	3	—	2
1957	1	—	4	1	—	3	2	1	3	2	3	—	—	3	—	4	1	—	—
1958	—	—	3	—	2	12	2	—	3	5	3	—	—	4	—	6	5	—	1
1959	2	—	2	—	—	14	5	2	3	12	3	—	—	1	—	3	3	2	2
1960	—	—	2	—	1	9	3	2	2	9	8	—	1	7	—	7	1	—	1
1961	1	—	—	1	—	11	3	3	1	7	2	—	—	3	—	10	8	—	—
1962	1	—	6	1	2	8	5	3	—	16	1	—	—	—	1	4	1	—	3
1963	2	—	7	—	6	11	4	3	1	18	7	—	2	—	3	8	12	4	4
1964	1	—	5	—	3	12	4	2	3	20	2	—	2	8	5	12	16	4	3
1965	4	1	3	—	1	12	2	1	1	6	1	—	—	1	1	2	4	2	3
1966	7	—	18	—	1	27	19	6	3	41	—	—	—	9	3	9	17	4	4
1967	2	—	—	—	2	3	1	1	5	8	—	—	2	2	8	7	7	4	3
1968	6	—	1	—	—	3	2	—	1	—	—	—	—	3	2	7	7	1	2
Kapanan	2	—	5	1	9	45	14	9	11	46	15	—	2	20	9	18	23	12	9

(*) Her yıl'a düşen rakkam o ildeki toplam kurs sayısını değil yalnızca açılan kurs sayısını göstermektedir.

Her yıl Açılan Fahri Kuran Kurslarının İllere Dağılımı

İ L L E R

Yıllar	DENİZLİ	DIYARBAKIR	EDİRNE	ELAZIĞ	ERZİNCAN	ERZURUM	ESKİŞEHİR	GAZİANTEP	GİRESUN	GÜMÜŞHANE	HAKKARI	HATAY	İÇEL	İSPARTA	İSTANBUL	İZMİR	KARS	KASTAMONU	KAYSERİ
1951	4	3	4	2	—	1	5	—	9	—	—	—	1	2	15	11	—	3	2
1952	2	—	8	—	2	1	2	—	7	4	—	1	—	3	9	5	—	6	3
1953	3	—	2	—	1	—	11	1	4	1	—	—	2	3	9	5	1	7	1
1954	3	—	2	—	—	—	5	—	—	—	—	1	—	—	8	2	1	1	—
1955	2	—	1	—	1	—	10	—	—	1	—	—	—	2	2	4	1	3	—
1956	—	—	3	—	—	—	—	—	6	—	—	—	2	—	—	3	2	2	—
1957	3	1	2	—	2	—	4	—	1	—	—	—	2	—	3	3	1	1	—
1958	3	—	6	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	1	5	5	—	—	1
1959	1	1	6	—	2	—	4	2	3	—	—	—	—	2	3	4	—	2	2
1960	6	—	2	—	—	—	4	1	4	—	—	—	—	2	9	3	1	3	1
1961	5	—	1	—	1	1	2	—	5	—	—	—	7	5	5	2	—	3	3
1962	7	—	2	—	1	2	14	—	3	—	—	—	1	1	4	6	—	5	—
1963	9	—	6	—	2	—	13	4	9	1	—	—	6	5	5	13	—	1	—
1964	3	1	3	—	1	7	9	2	7	—	—	—	5	2	15	18	1	3	—
1965	—	—	2	—	—	2	2	—	4	—	—	—	2	3	7	4	1	—	3
1966	4	—	21	—	—	3	32	—	8	—	—	—	2	8	21	14	3	—	3
1967	3	—	—	—	2	5	5	1	—	3	—	—	6	6	10	6	3	5	2
1968	2	1	1	—	—	1	1	—	—	2	—	—	—	1	11	3	1	2	2
Kapanan	9	3	7	2	1	4	23	5	12	4	—	10	9	13	34	20	3	8	5

Her yıl Açılan Fahri Kuran Kurslarının İllere Dağılımı

İ L L E R

Yıllar	KIRKLARELİ	KİRŞEHİR	KOCAELİ	KONYA	KÜTAHYA	MALATYA	MANİSA	MARAŞ	MARDİN	MUĞLA	MUŞ	NEVŞEHİR	NİĞDE	ORDU	RİZE	SAKARYA	SAMSUN	SİİRT	SİNOP
1951	9	—	1	11	1	5	10	—	2	4	—	—	—	5	3	2	2	3	—
1952	6	1	1	4	1	2	4	—	—	1	—	4	1	4	3	—	—	—	—
1953	3	—	6	3	1	3	6	—	—	1	—	—	—	1	—	3	4	1	—
1954	2	—	2	2	—	—	4	—	—	3	—	—	—	—	—	3	—	1	—
1955	3	1	2	13	2	—	1	—	—	10	1	1	—	2	—	2	—	—	1
1956	2	—	2	7	2	—	4	—	—	4	—	—	—	—	—	3	—	—	—
1957	2	1	1	11	3	2	4	—	1	1	—	1	—	—	5	5	1	—	1
1958	2	—	2	10	2	1	2	—	—	2	1	—	—	—	2	2	1	—	1
1959	5	—	2	14	3	—	4	—	—	3	—	1	—	—	3	2	—	—	—
1960	2	2	2	14	5	3	4	—	1	3	—	—	—	6	4	2	2	—	—
1961	2	3	2	22	5	1	6	—	1	2	—	—	—	2	1	—	—	—	—
1962	5	—	3	10	3	—	7	—	—	1	1	—	4	2	3	4	4	2	—
1963	2	—	5	19	2	4	7	—	2	4	—	4	2	5	7	4	3	1	1
1964	2	1	5	12	6	6	9	—	1	5	—	3	2	4	9	8	—	—	—
1965	3	5	4	19	6	1	4	—	—	1	—	1	1	7	6	3	—	—	—
1966	15	2	7	35	5	3	11	—	—	3	—	3	5	9	12	5	—	—	2
1967	7	3	1	16	—	—	7	—	—	1	1	2	2	5	2	1	—	—	1
1968	7	—	4	7	2	1	3	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Kapanan	8	6	13	60	17	3	25	3	3	7	—	6	6	17	18	19	—	—	1

Her Yıl Açılan Fahri Kuran Kurslarının İllere Dağılımı

İ L L E R

Yıllar	SİVAS	TEKİRDAĞ	TOKAT	TRABZON	TÜNCELİ	URFA	UŞAK	VAN	YOZGAT	ZONGULDAK	Toplam
1951	2	7	2	4	—	1	1	—	—	5	236
1952	—	4	4	1	—	—	2	—	—	—	143
1953	—	2	4	2	1	—	—	—	—	2	159
1954	—	3	4	—	1	—	—	—	—	—	72
1955	—	4	1	1	—	—	2	—	3	3	134
1956	—	—	1	1	1	—	—	—	—	2	93
1957	—	3	1	2	—	—	2	—	1	4	100
1958	—	3	—	—	—	—	—	—	—	3	113
1959	1	2	1	2	—	—	—	—	—	2	134
1960	2	3	1	8	—	—	—	1	2	3	175
1961	2	2	4	2	—	—	2	—	—	6	166
1962	1	4	6	3	—	—	1	—	—	1	182
1963	1	11	6	5	—	1	—	—	3	5	287
1964	2	4	1	3	—	—	—	—	4	9	275
1965	—	5	—	3	—	—	—	—	1	6	169
1966	6	33	1	8	2	1	2	—	5	4	498
1967	—	3	1	6	—	—	—	1	10	—	168
1968	5	—	4	—	—	—	—	—	1	1	101
Kapanan	7	12	4	10	—	1	3	—	8	14	698

**1968 YILINDA İMAM HATİP OKULLARININ İLLERE
DAĞILIMI VE YARDIMCI DERNEKLER⁴**

İMAM HATİP OKULLARI⁵

YARDIMCI DERNEKLER

Osmaniye	ADANA	(1951)	Hayırlı işler Yaptırma ve Devam Ettirmek Cemiyeti	(1951)
	ADANA	(1966)	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1965)
	ADİYAMAN	(1968)	İmam Hatip Okulunu Yaşatma ve Yardım Derneği	(1963)
	AFYON	(1966)	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1960)
Bolvadin	AFYON	(1967)	(Çıkartılmadı)	(1963)
	AMASYA	(1968)	İmam Hatip Okulunu Yaşatma ve Yardım Derneği	(1964)
Merzifon	AMASYA	(1966)	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1966)
	ANKARA	(1951)	İmam Hatip Okulu Yardım Derneği	(1951)
Kırıkkale	ANKARA	(1966)	a) Camileri Koruma ve İhtiyaçlarını Sağlama Derneği	(1965)
			b) Camileri Koruma Derneği	(1965)
	ANTALYA	(1953)	a) Hayırlı İşler Yapma ve Yaşatma Derneği	(1952)
			b) Antalya İmam Hatip Okulu Yapma ve Yaşatma Derneği	(1967)
	AYDIN	(1967)	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1957)
	BALIKESİR	(1958)	Kuran-ı Kerim Öğretimini Koruma Derneği	(1956)
	BİLECİK	(1968)	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1966)
	BİTLİS	(1967)	İmam Hatip Okulu Açma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Düzce	BOLU	(1962)	İmam Hatip Okulu Yapma ve Yaşatma Derneği	(1962)
Gerede	BOLU	(1967)	İmam Hatip Okulu Yaşatma ve Yardım Derneği	(1966)
	BURDUR	(1958)	İmam Hatip Okulu ve Kur'an Kursu Öğrencilerini Koru- ma Derneği	(1956)
	BURSA	(1962)	İlahiyat Öğrencilerine Yardım Derneği	(1950)
Biga	ÇANAKKALE	(1967)	İlim Yayma Cemiyeti	(1965)
	ÇANKIRI	(1968)	İmam Hatip ve İlahiyat Tedrisatına Yardım	(1966)

(4) T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Din Eğitimi Dairesi kayıtlarından çıkarılmıştır.

(5) Buradaki ilk parantez içindeki tarih İmam Hatip Okulunun açılış yılını ikinci, parantezdeki tarih ise yardım eden din derneğinin kuruluş yılını göstermektedir.

**1968 YILINDA İMAM HATİP OKULLARININ İLLERE
DAĞILIMI VE YARDIMCI DERNEKLER**

İMAM HATİP OKULLARI

YARDIMCI DERNEKLER

ÇORUM	(1953)	İmam Hatip Okulu Kurma ve Koruma Derneği	(1952)
DENİZLİ	(1966)	İmam Hatip Okulu Yapma ve Yaşatma Derneği	(1963)
DİYARBAKIR	(1954)	Diyarbakır Hayır Cemiyeti	(1953)
EDİRNE	(1967)	Hayırlar Yaptırma ve İdame Ettirme Derneği	(1965)
ELÂZİĞ	(1953)	İmam Hatip Okulu Yaşatma Derneği	(1953)
ERZİNCAN	(1967)	İmam Hatip Okulu Yaptırma Derneği	(1962)
ERZURUM	(1953)	Hayırlı İşler Yaptırma ve Devam Ettirme Cemiyeti	(1953)
ESKİŞEHİR	(1966)	İmam Hatip Okulu Tesis ve Yaşatma Cemiyeti	(1953)
GAZİANTEP	(1962)	İmam Hatip Okulu ve Talebe Yurtları Yaptırma Derneği	(1958)
GİRESUN	(1967)	İmam Hatip Okulu Yaşatma ve Yardım Derneği	(1957)
GÜMÜŞHANE	(1966)	İmam Hatip Okulu Yaptırma Derneği	(1961)
HATAY	(1967)	Hayırlı İşler Yaptırmak ve İdare Ettirmek Derneği	(1966)
İÇEL	(1967)	Hayır İşleri Yapma Derneği	(1966)
İSPARTA	(1951)	İmam Hatip Okulu Koruma Derneği	(1951)
İSTANBUL	(1951)	İlim Yayma Cemiyeti	(1951)
İZMİR	(1953)	İmam Hatip ve İlahiyatta Öğrenci Yetiştirme Derneği	(1952)
KARS	(1968)	İmam Hatip Okulu Yaptırma Derneği	(1966)
KASTAMONU	(1966)	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1958)
KAYSERİ	(1951)	İmam Hatip ve İlahiyat Tedrisatına Yardım Derneği	(1952)
KAYSERİ	(1967)	İmam Hatip Okulunu Yaşatma ve Yardım Derneği	(1966)
KIRŞEHİR	(1967)	Hayır Sevenler Cemiyeti	(1963)
KONYA	(1951)	İmam Hatip Okulu, Yüksek İslâm Enstitüsü Talebe Yurt- ları Tesis ve Yaşatma Cemiyeti	(1951)
KONYA	(1967)	İmam Hatip Okulunu Yaşatma ve Yardım Derneği	(1966)
KONYA	(1967)	İmam Hatip Okulunu Yaşatma ve Yardım Derneği	(1963)
KOCELİ	(1967)	İmam Hatip Okulunu Yaşatma ve Koruma Derneği	(1954)
KÜTAHYA	(1966)	İmam Hatip Okulu Tesis-İnşa ve Yaşatma Cemiyeti	(1958)
Develi			
Doğanhisar			
Karaman			

**1968 YILINDA İMAM HATİP OKULLARININ İLLERE
DAĞILIMI VE YARDIMCI DERNEKLER**

İMAM HATİP OKULLARI		YARDIMCI DERNEKLER	
Demirci	MALATYA	(1966)	Hayırlı İşler ve İmam Hatip Okulu Yaptırma Derneği (1954)
	MANİSA	(1966)	İmam Hatip Okulu Yaptırma, Yaşatma ve Geliştirme Derneği (1966)
	MANİSA	(1967)	İmam Hatip Okulunu Yaşatma ve Yardım Derneği (1957)
	MARAŞ	(1951)	İmam Hatip Okulu Yaptırma Derneği (1951)
	MARDİN	(1962)	a) İmam Hatip Okulu Yardım Derneği (1962)
			b) İmam Hatip Okulu Kurma ve Koruma Derneği (1962)
	MUŞ	(1968)	İmam Hatip Okulunu Yaşatma ve Yardım Derneği (1967)
	NEVŞEHİR	(1968)	Cami ve İmam Hatip Yaptırma Derneği (1963)
	NİĞDE	(1966)	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği (1964)
	ORDU	(1966)	İmam Hatip Okulu ve Kur'an Kursu Binası Yaptırma ve Yaşatma Derneği (1964)
Boyabat	RİZE	(1967)	Türkiye Anıtlar Derneği (1957)
	SAKARYA	(1956)	Camiler ve Kur'an Kursu Yaptırma ve Koruma Derneği (1951)
	SAMSUN	(1962)	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği (1957)
	SİİRT	(1968)	İmam Hatip Okulu Binasını Temin ve Öğrenci Koruma Derneği (1966)
	SİNOP	(1968)	İmam Hatip Okulu Yardım ve Yaptırma Derneği (1952)
	SİVAS	(1962)	İmam Hatip Okulunu Yaşatma ve Yardım Derneği (1964)
	TEKİRDAĞ	(1967)	Hayratı Onarma Derneği (1951)
	TOKAT	(1953)	Hayırlı İşler Yapma ve İmam-Hatip Okulu Yaptırma ve Öğrencilerini Koruma Derneği (1953)
	TRABZON	(1953)	Hafız Kursları, İmam Hatip Okulu Talebe Yurtları Tesis ve Koruma Cemiyeti (1960)
	URFA	(1962)	Kur'an Öğrencilerini Koruma, İmam-Hatip Okulu Açma ve Yaşatma Derneği (1960)
Zonguldak	UŞAK	(1966)	İmam Hatip Okulunu Yaşatma ve Yardım Derneği (1962)
	VAN	(1968)	İlahiyat Tedrisatına Yardım Edenler Derneği (1951)
	YOZGAT	(1953)	İmam Hatip Okulunu Yaşatma Derneği (1952)
ZONGULDAK	(1968)		

**OKULU BULUNMAYAN MÜTEŞEBBİS İMAM HATİP OKULU
DERNEKLERİNİN İLÇELERE DAĞILIMI 6**

İMAM HATİP OKULLARI

YARDIMCI DERNEKLER

Kozan	ADANA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1965)
Karaisali	ADANA	Kur'an Kursu Yapma ve Yaşatma Derneği	(1957)
Karataş	ADANA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Ceyhan	ADANA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Sandıklı	AFYON	Din Görevlileri ve İmam Hatip Okulu Yaptırma Derneği	(1967)
Şuhut	AFYON	İmam Hatip Okulu, Kur'an Kursu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Emirdağ	AFYON	İmam Hatip Okulu, Kur'an Kursu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Keskin	ANKARA	İmam Hatip Okulu Yaptırma Müteşebbis Derneği	(1957)
Beypazarı	ANKARA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Ayaş	ANKARA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Haymana	ANKARA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Manavgat	ANTALYA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Söke	AYDIN	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Nazilli	AYDIN	İmam Hatip Okulu Yaptırma, Yaşatma Derneği	(1967)
Bandırma	BALIKESİR	Lise Kültür Müesseseleri Yardım ve Yaşatma Derneği	(1968)
Edremit	BALIKESİR	İlim Yayma Cemiyeti Şubesi	(1965)
Dursunbey	BALIKESİR	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Sögüt	BİLECİK	Kur'an Kursu Binası İnşa Derneği	(1961)
Bucak	BURDUR	Hayır Hizmetlerini Yapma ve Yaşatma Cemiyeti	(1965)
Göhlisar	BURDUR	a) İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Öğrencilerine Yardım Derneği	(1967)
		b) İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)

(6) T. C. Millî Eğitim Bakanlığınca Din Eğitimi Dairesi kayıtlarından çıkarılmıştır. Derneklerin başında yazılan tarih dosyalarında mevcut olan bakanlığa ilk müracaat mektuplarının tarihidir.

**OKULU BULUNMAYAN MÜTEŞEBBİS İMAM HATİP
OKULU DERNEKLERİNİN İLÇELERE DAĞILIMI**

İMAM HATİP OKULLARI

YARDIMCI DERNEKLER

Orhangazi	BURSA	İmam Hatip Okulu Yapıtırma ve Öğrencilerine Yardım Derneği	(1967)
İnegöl	BURSA	İlim Yayma Cemiyet. Şubesi	(1967)
Karacabey	BURSA	Kur'an-ı Kerim Öğretimini Koruma Derneği	(1967)
M. K. Paşa	BURSA	İmam Hatip Okulu Kur'an Kursu Yapıtırma, Yaşatma ve Öğrencilerini Koruma Derneği	(1967)
Keşan	EDİRNE	İmam Hatip Okulu ve Kur'an Kursu Binası Yapıtırma ve Yaşatma Derneği	(1966)
Sivrihisar	ESKİŞEHİR	İmam Hatip Okulu Yapıtırma Derneği	(1968)
Çivril	DENİZLİ	İmam Hatip Okulu Yapıtırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Kilis	GAZİANTEP	İmam Hatip Okulu Yapıtırma ve Yardım Derneği	(1967)
Şebinkarahisar	GİRESUN	İmam Hatip Okulu Yapıtırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Bayburt	GÜMÜŞHANE	İmam Hatip Okulu Yapıtırma ve Öğrencilerini Koruma Derneği	(1967)
Dört Yol	HATAY	İmam Hatip Okulu Yapıtırma ve Geliştirme Derneği	(1968)
İskenderun	HATAY	Hayırlar Yapıtırma ve Koruma Derneği	(1965)
Erdemli	İÇEL	Hayır İşleri Yapıtırma ve Devam Ettirmek Cemiyeti	(1968)
Tarsus	İÇEL	İmam Hatip Okulu Yapıtırma, Açma Devam Ettirme Derneği	(1968)
Senirkent	ISPARTA	İmam Hatip Okulu ve Kur'an Kursu Binaları Yapıtırma Derneği	(1968)
Gelendost	ISPARTA	İmam Hatip Okulu Yapıtırma ve Mensuplarını Koruma Derneği	(1968)
Yalvaş	ISPARTA	İmam Hatip Okulu Yapıtırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Ödemiş	İZMİR	İlâhî Tedrisatta Öğrenci Yetiştirme Derneği	(1966)
Tire	İZMİR	İmam Hatip Okulu Açma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Bergama	İZMİR	İmam Hatip Okulu Yapıtırma ve Koruma Derneği	(1968)

**OKULU BULUNMAYAN MÜTEŞEBBİS İMAM HATİP
OKULU DERNEKLERİNİN İLÇELERE DAĞILIMI**

İMAM HATİP OKULLARI

YARDIMCI DERNEKLER

Bergama	İZMİR	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Yahyalı	KAYSERİ	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Yeşilhisar	KAYSERİ	İmam Hatip Okulu Yaptırma Derneği	(1968)
Pınarbaşı	KAYSERİ	Müftülik Yaptırma Derneği	(1968)
Ereğli	KONYA	Cami-Mektep-Mescid Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Yunak	KONYA	Kur'an Kursu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Akşehir	KONYA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Kadınhan	KONYA	İlim Yayma Cemiyeti Şubesi	(1968)
Kozapınar	KONYA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
İlgın	KONYA	İlgın ve Mülhakatındaki İbadethanelerinin İnşâ ve Tamir Cemiyeti	(1967)
İlgın	KONYA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Ermeneek	KONYA	Cami ve Okul Yaptırma Derneği	(1967)
Karapınar	KONYA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Sarayönü	KONYA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Bozkır	KONYA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Cemiyeti	(1968)
Beyşehir	KONYA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Gediz	KÜTAHYA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Simav	KÜTAHYA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Tavşanlı	KÜTAHYA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Darende	MALATYA	İmam Hatip Okulu Yaptırma Derneği	(1967)
Darende	MALATYA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Akhisar	MANİSA	İmam Hatip Okulu, Hafız ve Kur'an Öğrencilerini Koruma Derneği	(1965)
Turgutlu	MANİSA	İlim Yayma Cemiyeti	(1966)
Alaşehir	MANİSA	Cami Yaptırma Derneği	(1968)
Kırkağaç	MANİSA	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Kızıltepe	MARDİN	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Milâs	MUĞLA	Kur'an Kursu Binası Yaptırma, Yaşatma ve Öğrencilerine	

**OKULU BULUNMAYAN MÜTEŞEBBİS İMAM HATİP
OKULU DERNEKLERİNİN İLÇELERE DAĞILIMI**

İMAM HATİP OKULLARI

YARDIMCI DERNEKLER

Fethiye	MUĞLA	Yardım Derneği	(1967)
Hacıbektaş	NEVŞEHİR	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Hacıbektaş	NEVŞEHİR	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1962)
Aksaray	NİĞDE	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Aksaray	NİĞDE	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Ünye	ORDU	Ünye Cami, Mescit, Kur'an Kursu ve İmam Hatip Okulu	(1967)
Aybastı	ORDU	Yaptırma Onarma ve Yaşatma Derneği	(1967)
İkizdere	RİZE	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Akyazı	SAKARYA	Camii ve Kur'an Kursu Yaptırma Derneği	(1968)
Vezirköprü	SAMSUN	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Suşehri	SİVAS	İmam Hatip Okulu Yaptırma Derneği	(1968)
Sarkışla	SİVAS	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Turhal	TOKAT	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1966)
Zile	TOKAT	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1966)
Niksar	TOKAT	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Erbaba	TOKAT	Kur'an Kursu İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Of	TRABZON	İmam Hatip Okulu ve Yurt Yaptırma Derneği	(1967)
Tonya	TRABZON	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Beşikdüzü	TRABZON	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Erciş	VAN	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Sorgun	YOZGAT	Bölge Yatılı İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)
Boğazlıyan	YOZGAT	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
Ereğli	ZONGULDAK	İmam Hatip Okulu Yaptırma, Yaşatma ve Fakir Öğrencilerini Koruma Derneği	(1968)
Karabük	ZONGULDAK	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1968)

OKULU BULUNMAYAN MÜTEŞEBBİS DERNEKLER : İLLER

Çoruh	AĞRI	Mahallat Camii Yaptırma Derneği	(1969)
	ARTVİN	İmam Hatip Okulu Yapırma ve Yaşatma Derneği	(1955)
	BİNGÖL	İmam Hatip Okulu Yaptırma Derneği	(1966)
	BOLU	a) Hayır İşleri Yaptırma ve İmar Cemiyeti b) İlim Yayma Cemiyeti Şubesi	(1962) (1966)
	ÇANAKKALE	İmam Hatip Okulu Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
	HAKKÂRİ	Yok	
	KIRKLARELİ	İlim Yayma Cemiyeti Şubesi	()
	MUĞLA	Hayır İşleri Düzenleme Derneği	(1966)
	SİNOP	İmam Hatip Okulu, Kur'an Kursu ve Müftülük Binaları	
	TUNCELİ	Yaptırma ve Yaşatma Derneği	(1967)
		Yok	

1968 YILINDA DİN EĞİTİM ÖRGÜTLERİNİN İLLERE DAĞILIMI

YIL: 1968	Fabri Kuran Kursu	İmam Hatip	Resmî Kuran Kursları ⁷	YIL: 1968	Fabri Kuran Kursu	İmam Hatip	Resmî Kuran Kursları
ADANA	30	2	18	İZMİR	91	1	29
ADİYAMAN	2	1	8	KARS	11	1	15
AFYON	78	2	22	KASTAMONU	42	1	18
AĞRI	5		5	KAYSERİ	23	2	22
AMASYA	15	2	8	KIRIKLARELİ	71		7
ANKARA	117	2	57	KIRŞEHİR	13	1	6
ANTALYA	52	1	24	KOCAELİ	39	1	10
ARTVİN	20		11	KONYA	169	3	55
AYDIN	37	1	15	KÜTAHYA	32	1	12
BALIKESİR	149	1	36	MALATYA	29	1	8
BİLECİK	24	1	9	MANİSA	72	2	27
BİNGÖL	1		5	MARAŞ	9	1	7
BİTLİS	6	1	4	MARDİN	5	1	8
BOLU	31	2	24	MUĞLA	42		6
BURDUR	34	1	8	MUŞ	4	1	5
BURSA	123	1	16	NEVŞEHİR	20	1	7
ÇANAKKALE	99	1	30	NİĞDE	22	1	14

(7) T. C. Diyanet İşleri Başkanlığı Olgunlaştırma Dairesinden elde edilen bilgiye göre 8.5.1969 tarihinde Resmî Kur'an Kurslarında 11.514'ü kız ve 23.797'si erkek olmak üzere toplam olarak 35.311 talebe bulunmaktaydı. Türkiye'de 1968 yılı sonunda Resmî Kur'an Kursu sayısı 994'dür.

**1968 YILINDA DİN EĞİTİM ÖRGÜTLERİNİN
İLLERE DAĞILIMI**

YIL : 1968	Fabri Kuran Kursu	İmam Hatip	Resmî Kuran Kursları	YIL : 1968	Fabri Kuran Kursu	İmam Hatip	Resmî Kuran Kursları
ÇANKIRI	15	1	16	ORDU	30	1	25
ÇORUM	24	1	15	RİZE	34	1	13
DENİZLİ	51	1	22	SAKARYA	48	1	23
DİYARBAKIR	5	1	12	SAMSUN	31	1	14
EDİRNE	65	1	6	SİİRT	5	1	12
ELÂZİĞ	8	1	11	SİNOP	9	1	7
ERZİNCAN	14	1	23	SİVAS	15	1	10
ERZURUM	19	1	15	TEKİRDAĞ	81	1	13
ESKİŞEHİR	102	1	13	TOKAT	38	1	9
GAZİANTEP	10	1	9	TRABZON	41	1	22
GİRESUN	61	1	13	TUNCELİ	5		3
GÜMÜŞHANE	15	1	5	URFA	2	1	9
HAKKÂRİ	1		2	UŞAK	9	1	5
HATAY	21	1	10	VAN	2	1	7
ISPARTA	33	1	16	YOZGAT	22	1	15
İÇEL	30	1	8	ZONGULDAK	40	1	19
İSTANBUL	107	1	35	TOPLAM	2510	69	994